

לכה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקמט
ערש"ק פרשת במדבר ה'תשע"ו

מדוע לא הי' אהרן במנין הלויים?

הכיסוי וההעלם כתנאי להתעלות

דין מדבר לרשויות שבת

חסרון ה'שמה בחלקו' ברוחניות

אור
החסידות

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת במדבר, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקמט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט, בנוגע למודור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה..... מקרא אני דורש

מדוע לא הי' אהרן במנין הלויים?

האם לא הי' אהרן בין הנמנים או בין המונים? / מדוע לא נמנו בני משה בין "תולדות משה"? / ביאור מחודש באופן מנין הכהנים, שנמנו לבדם להיותם "לגיון" בפני עצמן

(ע"פ לקוטי שיחות חיי"ג עמ' 9 ושיחת יש"פ במדבר תשל"ג - שיחות קודש תשל"ג ח"ב עמ' 159 ואילך)

ח..... פנינים ☪ עיונים וביאורים קצרים

ט..... יינה של תורה

הכיסוי וההעלם כתנאי להתעלות

התורה ניתנה לבני אדם דווקא שהם הנלחמים בהסתר על אורו ית' / כיסויי הארון - העלמות והסתרים שונים על עבודת הבורא ית"ש / "נסיעה" והתעלות - בעת ההעלם והסתר דווקא

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 8 ואילך)

יג..... פנינים ☪ דרוש ואגדה

יד..... חידושי סוגיות

בשימת הרמב"ם בדין מדבר לרשויות שבת

ב' דרכים בכוונת החילוק שבש"ס בדין מדבר בין זמן הזה לזמן שהיו בו ישראל לשיטת הרמב"ם

(ע"פ 'רשימות' הוברת כט)

יח..... תורת חיים

בריאות העיניים

יט..... מעשה רב

עסק הבעש"ט בפרנסה

כ..... דרכי החסידות

חכרונו של הי'שמה בחלקו' ברוחניות

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מדוע לא הי' אהרן במנין הלוויים?

האם לא הי' אהרן בין הנמנים או בין המונים? / מדוע לא נמנו בני משה בין "תולדות משה"? / ביאור מחודש באופן מנין הכהנים, שנמנו לבדם להיותם "לגיון" בפני עצמן

לאחר המנין די"ב שבטי ישראל שבתחילת הסדרה, בא – בפני עצמו – המנין דשבת לוי, ובסיום המנין נאמר: "כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי ה' למשפחותם, כל זכר מבן חודש ומעלה שנים ועשרים אלף" (ג, לט).

ונהגה, על האותיות דתיבת "ואהרן" שבספר תורה יש נקודות, ומפרש רש"י:

"נקוד על 'ואהרן', לומר שלא היה במנין הלוים".

והאריכו במפרשי רש"י בכירור כוונתו – האם אהרן לא היה מאלו שמנו את הלוים, כלומר: אף שכתוב "אשר פקד משה ואהרן" – הרי ה"ניקוד" בא לעקור תיבת "ואהרן" (ראה רש"י בבא- מציעא פז, א שכל נקודה עוקרת את התיבה ממשמעה), וממילא נשאר שמשה לבדו הוא שמנה את הלוים (ללא אהרן); או שאהרן לא היה בכלל הלוים הנמנים, ואף שהוא השתתף במנין הלוים בתור מונה (ביחד עם משה), הרי לא מנו אותו בעצמו בתוך ה"שנים ועשרים אלף" ויש אף שכתבו שתרווייהו איתנהו ביה, ולא היה לא בכלל המונים ולא בכלל הנמנים].

אמנם כשלומדים את המקרא ורש"י בדרך הפשוט, וכלשון רש"י בכ"מ: "פשוטו של מקרא" – מסתבר שכיון ומפורש בכתוב ש"משה ואהרן" הם אלו שמנו את הלוים, הרי לא יתכן להפוך משמעות הכתוב רק בגלל ה"ניקוד"; ולכן ברור (בדרך הפשוט) שאהרן הוא שמנה את הלוים ביחד עם משה אחיו, וה"ניקוד" בא רק להחליש את תיבת

"וואהרן" – שאף שהיה בכלל המונים, לא היה בכלל הנמנים (ראה גם ס' זכרון על רש"י. ועוד).

[ועד' שמצינו בפ' וישלח (לג, ד) שם מסופר על עשיו שרץ לקראת יעקב "ויפול על צואריו וישקהו" – ובפירוש רש"י מפרש שמזה שיש "ניקוד" על תיבת "וישקהו", ומזה למדים "שלא נשקו בכל לבו". והיינו, שה"ניקוד" לא בא לעקור לגמרי תיבת "וישקהו", כאילו לא היתה כלל, אלא רק "ההחליש" אותה – שאמנם היתה נשיקה, אך לא היה זה "בכל לבו". ויש להאריך בזה, אך אין כאן מקומן].

אך לא ביאר לנו רש"י: מדוע באמת כאשר באו למנות את כל שבט לוי – לא מנו גם את אהרן עמהם?

ב. והנה, לפני הפרשה העוסקת במנין הלויים (לאחר סיום המנין דשאר השבטים), נאמר: "ואלה תולדות אהרן ומשה ביום דיבר ה' את משה בהר סיני. ואלה שמות בני אהרן הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר. אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים אשר מלא ידם לכהן. וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקריבם אשר זרה לפני ה' במדבר סיני, ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם" (ג, א-ד).

ורש"י מפרש: "ואלה תולדות אהרן ומשה – ואינו מזכיר אלא בני אהרן, ונקראו 'תולדות משה' לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו".

ולכאורה דברי רש"י סתומים, כי אין בדבריו אלא ביאור כיצד יתכן לומר על בני אהרן שהם (גם) "תולדות משה" – אבל לא ביאר את זה שהכתוב השמיט את "תולדות משה" בפשוטם: גרשום ואליעזר (והזכיר רק את בני אהרן)!

ג. והביאור בכל זה:

בטעם הדבר שנמנו שבט לוי במנין בפני עצמו – ולא ביחד עם שאר השבטים – פירש רש"י בפרשתנו (א, מט): "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו", והיינו, ששבט לוי נתמנו להיות "לגיון של מלך", ולכן נבדלים הם מכל ישראל במנין לעצמו.

ובכן: אם הלויים נחשבים "לגיון של מלך" ולכן אי אפשר למנותם ביחד עם כל ישראל – על אחת כמה וכמה שאהרן ובניו, שמשמשים ככהנים ועד שנכנסים לקדש הקדשים, צריכים הם למנין בפני עצמו ואי אפשר למנותם ביחד עם שאר בני שבט לוי (שהרי ההפרש בין אהרן ובניו לבין הלויים גדול יותר מאשר ההפרש שבין הלויים לכלל ישראל).

ולכן אין רש"י צריך לפרש מדוע הכתוב מתחיל "אלה תולדות אהרן ומשה" ומונה רק את בני אהרן – כי סומך הוא על התלמיד שיבין מעצמו, שאם הלויים צריכים למנין נבדל

מחמת מעלתם, הרי בוודאי שאהרן ובניו הכהנים ראויים למנין בפני עצמו, ולא ביחד עם שאר הלויים; ואין טעם להזכיר בענין זה גם את בני משה, שהרי הם לא היו כהנים אלא לויים בלבד [ולכן גם לא נזכר כאן פינחס בן אלעזר, שנולד כבר באותה שעה – כי עדיין לא היה כהן אז, ונתכהן רק לאחר שנים רבות כשהרג את זמרי (רש"י פינחס כה, יג)].

ובזה יומתק מה שהכתוב מאריך ומספר: "ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם" – ומפרש רש"י: "בחייו", והיינו, שגם בחיי אהרן שימשו (לא רק ככהנים סתם, אלא ככהנים גדולים (ראה רמב"ן. שפתי חכמים. ועוד) – שבזה נתכוון להדגיש מעלתם הגדולה לגבי הלויים, שלכן אי אפשר למנותם ביחד עם שבט לוי כולו אלא בפני עצמם.

ד. העולה מכל זה, שהמנין שבפרשתנו מתחלק הוא לשלושה: א) המנין דכלל ישראל, מלבד שבט לוי; ב) המנין דשבט לוי, "לגיון של מלך"; ג) אהרן ובניו – אלעזר ואיתמר – לא נכללו לא במנין דכלל ישראל ולא במנין דשבט לוי, וזהו שהזכירם הכתוב ב"פרשה" מיוחדת כענין בפני עצמו.

ומעתה מובן בפשטות זה שכתב רש"י שאהרן לא נמנה בכלל הלויים – כי הכהנים באו בפני עצמם.

אך מעתה יש להקשות לאידך גיסא: הרי גם אלעזר ואיתמר לא נמנו בכלל הלויים – וא"כ למה "נקוד על ואהרן" דוקא?
אלא:

לגבי בני אהרן – פשוט שהם לא היו בכלל הלויים, ואין בזה כל חידוש; אמנם לגבי אהרן היה קס"ד שהוא נחשב במנין הלויים, שהרי הוא נחשב פנשיא של כל שבט לוי.

[וכפי שמצינו לקמן בפ' קרח (יז, יז-יח), שצוה הקב"ה שכל אחד מנשיאי השבטים יתן מטה עם שמו, "ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי" – היינו, שאהרן הוא ה"נשיא" דשבט לוי (ומה שכתוב בפרשתנו (ג, לב) "ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן הכהן" – הכוונה היא רק לזה שהיה ממונה על פדרי העבודה שלהם, וכפירוש רש"י שם)].

וכיון שהסברא נותנת שכאשר מונים את השבט כוללים גם את נשיא השבט (ולהעיר מגור אריה כאן), לכן נדרש חידוש מיוחד לגבי אהרן – שאף שנחשב נשיא של כל שבט לוי, לא נמנה ביחד עם שבטו, אלא רק עם בניו הכהנים.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

עונש הישראל החונה במחנה לוי

והלויים יחנו סביב למשכן העדות ולא יהו' קצף על עדת בני ישראל ולא יהו' קצף - אם תעשו כמצותי לא יהו' קצף, ואם לאו, שיכנסו זרים כעבודתם זו, יהו' קצף (א, גב. רש"י)

לכאורה תמוה, הרי אם בא הכתוב לומר ב"ולא יהו' קצף" שזר העובד עבודת הלוי ייענש - קשה: א. הרי כבר למדנו את זה לעיל, ש"והזר הקרב יומת" (א, נא), וא"כ מדוע חזר הכתוב על עונש זה פעמיים? ב. מדוע בא כתוב זה בהמשך למקום חניית הלויים (ומקום חניית בני ישראל בפסוק לפני זה), ולא כהמשך לענין עבודת הלויים?

ויש לומר שתירץ רש"י קושיות אלו בפירושו:

"אם תעשו כמצותי" - אם תעשו המצוות שעליהם מדובר בכתובים אלו, והיינו, שהלויים יחנו סביב למשכן וישראל מרחוק - אזי "לא יהו' קצף". אך "אם לאו" - שלא תשמרו "מצותי" אלו, אזי "יכנסו זרים בעבודתם זו" - והיינו, שעלולים "זרים" ליכנס למקום חניית הלויים ו"יהו' קצף".

והיינו, שלא בא כתוב זה לבאר עונש הזר העובד עבודת הלוי, כי אם לבאר חומר האזהרה על שמירת מקום חניית הלויים ובני ישראל, כי אם "יכנסו זרים לעבודתם זו" ויחנו בני ישראל במחנה לוי אזי "יהו' קצף".

ומיושבים שתי השאלות הנ"ל בפשטות, כי אין כאן חזרה על עונש הזר העובד במקדש, כ"א אזהרה לחונה במקום הלויים, שלכן בא כתוב זה כאן ולא בהמשך לעבודת הלויים. וק"ל.

(נ"פ לקופי שיחות חכ"ח עמ' 3 ואילך)

אלפיים אמה עם מחנה לוי?

איש על דגלו גו' יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד מנגד - מרחוק מיל כו' כאלפים אמה, שיוכלו לבא בשבת. משה אהרן ובניו והלויים חונים בסמוך לו (ב, ב. רש"י)

לכאורה תמוה: מדוע הי' מחנה ישראל צריך להיות "אלפיים אמה" מהמשכן כדי "שיוכלו לבוא בשבת", הרי בין המשכן ומחנה ישראל הי' גם מחנה לוי. וא"כ, גם אם הי' יותר מאלפיים אמה בין המשכן ומחנה ישראל היו יכולים לבוא בשבת מצד זה שמחנה לוי באמצע?

ויש לבאר שתירץ זה רש"י במה שהוסיף "משה אהרן ובניו". חונים בסמוך לו:

מסביב להמשכן חנו הלויים רק בג' רוחות אך מצד מזרח חנו רק משה אהרן ובניו, וכמפורש בפסוקים שלאח"ז, וא"כ הרי בצד המזרח לא הי' מחנה ישראל יכולה להיות רחוק יותר מאלפיים אמה מהמשכן, שהרי אהלי משה אהרן ובניו תפסו מקום קטן ביותר. ומכיון שבצד המזרח הי' השיעור חייב להיות לא פחות מאלפיים אמה, לכן לא חלקו גם בצדדים האחרים, וכולם היו במרחק שוה, אלפיים אמה מן המשכן, בכל צד.

(נ"פ לקופי שיחות ח"ג עמ' 7)

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

הכיסוי וההעלם כתנאי להתעלות

התורה ניתנה לבני אדם דווקא שהם הנלחמים בהסתר על אורו ית' /
כיסויי הארון - העלמות והסתרים שונים על עבודת הבורא ית' ש' /
"נסיעה" והתעלות - בעת ההעלם והסתר דווקא

בעת נסוע המחנה, מצווה התורה בפרשתנו (ד, ה-ו) שצריך שיהיה הארון מכוסה, ולא
כיסוי אחד, כי אם בשלושה כיסויים זה על גבי זה:

(א) "והורידו את פרוכת המסך וכסו בה את ארון העדות." (ב) "ונתנו עליו כסוי עור
תחש". (ג) "ופרשו בגד כלי' תכלת".

והנה, כשנתבונן בפרטי ציווי זה במשמעותו הרוחנית, נמצא אשר הארון מורה על
התורה הקדושה ועבודת האדם את קונו בלימוד התורה וקיום מצוותיה, הכיסויים
מורים על המניעות והעיכובים המסתירים ומפריעים לתורה ולעבודת השי"ת, ו"בנסוע
המחנה" מורה על "נסיעה" ועליה מדרגא לדרגא בעבודת ה'.

ואם כן נמצא, אשר שלושת הכיסויים הללו מורים על שלושה אופנים במניעות
ועיכובים על עבודת ה'.

ויש לבאר היטב ענינם הרוחני של שלושת הכיסויים, והיאך כל אחד מהם מעלים
ומסתיר על עבודת ה', ויתבאר גם אשר הזמן המסוגל לעליה והתקדמות בעבודת ה' הוא
דווקא בעת הכיסוי וההעלם על אור הקדושה.

התורה ניתנה לבני אדם דווקא שהם הנלחמים בהסתר על אורו ית'

פרשת במדבר לעולם נקראת "קודם עצרת" (תוס' ד"ה קללות שבת"כ מגילה לא, ב), ויש בה עניינים השייכים ומכינים את האדם למתן תורה, וגם נדון דידן – עניינים הרוחני של שלושת הכיסויים והמסעות, כרוך הוא במתן תורה לישראל בחג השבועות.

דהנה אמרו רז"ל (שבת פח, ב) שכאשר עלה משה למרום לקבל את התורה, טענו מלאכי השרת "חמדה גנוזה... אתה מבקש ליתנה לבשר ודם", וראוי לה לתורה ש"תנה הודך על השמים".

ומענה משה למלאכים היה אשר דווקא בני אדם הם הזקוקים לתורה, מחמת שהם גשמיים ומוקפים במניעות ועיכובים.

ומהעיון בתשובת משה, נראה שבתוך דבריו המובאים להלן מפרט שלושה סוגי מניעות ועיכובים המסתירים על אור הנשמה:

(א) "כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות", "משא ומתן יש ביניכם", **אב ואם יש לכם** –

דברים אלו, שייכים הם לאדם מצד היות נשמתו מלוכשת בגוף גשמי, וממילא יש לו אב ואם, ונצרך למלאכה ולמשא ומתן כדי להשיג צרכי גופו.

אך למרות שגוף האדם גשמי הוא, ומסתיר ומעלים על אור הנשמה, מכל מקום אין הגוף מפריע לקיום המצוות, ואדרבה, בלעדי הגוף לא הייתה כלל היכולת לקיים את המצוות הגשמיות כשבת, כיבוד אב ואם וכיוצא.

דאף שגוף היהודי הוא גשמי ובשרי, ו"נדמה בחיצוניותו לגופי אומות העולם", מכל מקום שונה הוא לגמרי מגופות שאר האומות, כי בו בחר השי"ת שיהיה קדוש ומרומם, ולכן לא זו בלבד שאיננו מפריע לקיום המצוות, אלא בו דווקא אפשר לקיים את המצוות הגשמיות (תניא פרק מט. עיין שם).

(ב) "קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם" –

יצרו הרע של האדם והקנאה השוררת בין בני אדם יושבי בתי חומר, מעלימים ומסתירים על אור הנשמה יתר על מה שמעלים ומסתיר הגוף, שהרי היצר מפתה את האדם לעבור על רצון בוראו בעבירות קלות וחמורות.

ולכך צריכים ישראל לתורה שמצווה עליהם "לא תרצה, לא תנאף ולא תגנוב", כדי שלא יתפתה האדם ליצרו הרע אלא יקיים רצון הקב"ה.

(ג) "בין עמים אתם שרויים שעובדים עבודת גילולים" –

אומות העולם שסובבים את בני ישראל, מונעים ומעכבים יותר על כל אלו, ומסתירים

לקראת שבת

יא

הם על קדושת הנשמה עד כדי כך שעלולים לקלקל אמונתם של ישראל ולהורידם לענייני עבודה זרה וכפירה רח"ל, ובזה מכביד העלם זה אף על הסתר והעלם היצר הרע, כי היצר מפתה את האדם לעבור על איסורים שונים, קלים וחמורים, אך אין עולה על דעתו להסית את האדם ולהורידו לכפירה בעיקר רח"ל.

והסיבה היחידה לכך שצריך להזהיר את ישראל "לא יהיה לך אל-הים אחרים", היא מפני ש"בין עמים אתם שרויים שעובדים עבודת גילולים", והם עלולים להסית האדם ולהורידו לשפל זה רח"ל.

כיסויי הארון – העלמות והסתרים שונים על עבודת הבורא ית"ש

שלושת הכיסויים שעל הארון, שמשמעותם עניינים המכסים על אור התורה, המה מורים ומרמזים על שלושת העניינים שעבורם ניתנה התורה, שנמנו לעיל:

א) "פרוכת המסך" היא היא הפרוכת של המשכן, ויש בה קדושה מצד עצמה, והרי היא דבר קדוש המכסה את קדושת ארון העדות. ומעין זה גם הגוף של יהודי אינו דבר זר וכיסוי על קדושת התורה והנשמה, אלא, כאמור, בו בחר השי"ת מכל גופות אומות העולם, והוא קדוש מצד עצמו.

ב) "בגד ארגמן" הוא כיסוי המותאם ומדוד לפי הארון המתכסה בו, שלכך נקרא בשם "בגד" כבגד המדוד ותפור לפי מידות האדם הלובשו וצרכיו, וכיסוי כזה אינו מעלים לגמרי על המתלבש בו, שהרי הוא מדוד ומתאים לצורתו ולצרכיו, ומורה ומכריז על הטמון בו.

ועל דרך זה ההעלם והסתור של היצר הרע על ענייני הקדושה אינו העלם בתכלית, שהרי יצר הרע של יהודי אינו מפתהו לכפור ח"ו, ואינו מכסה ומעלים על עיקר אמונתו של יהודי בהשי"ת.

ג) "כסוי עור תחש" הוא כיסוי שאינו מותאם לגודל הארון אלא כיריעת עור גדולה המונחת עליו ומכסה אותו, וכיסוי זה לא היה מיוחד לארון דווקא אלא היה ראוי לכסות עמו גם חפצים אחרים (וראה במקור הדברים ביאור ההבדל בין שלשת הכיסויים בארוכה), ודבר זה מורה על העלם וכיסוי גדול, וכפי שנפסק (ברכות כה, ב. ובא"ח ס"מ) שבכדי לשמור על כבוד דבר שבקדושה מפני דבר המבזהו יש ליתנו "כלי בתוך כלי", ובלבד שאחד מהם "אינו כליין" – שכאשר הכלי אינו מיוחד לדבר המתכסה בו, הרי הוא מכסהו ומעלימו בתכלית.

ו"כיסוי" זה רומז על ההעלמות וההסתרים מצד אומות העולם המסתירים לגמרי על הקדושה, ומשפיעים על עיקרי האמונה רח"ל.

"נסיעה" והתעלות – בעת ההעלם והסתר דווקא

ובדברים אלו טמונה הוראה עיקרית ועידוד נפלא לאדם העמל בעבודת הבורא: דהנה, כאשר האדם מתבונן בכך שאור נשמתו מכוסה בשלֹושה כיסויים שונים, ועד ב"כסוי עור תחש" המכסה לגמרי על הנשמה, עלול הוא לבוא לידי ייאוש רח"ל. אבל האמת היא אשר דווקא כיסויים אלו הם אלו שמאפשרים לבני ישראל לקבל התורה ולקיימה, כמבואר במענה משה, ואילו מלאכי השרת שאינם שייכים ל"כיסויים" אלו אינם ראויים לקבלת התורה. וכן מוצאים בפרשתנו:

בשעה שהיה הארון מְגֹלָה – שאין מניעות ועיכובים על העבודה, הרי מונח הארון במקומו – שבמצב זה אין עליה ושגשוג בעבודת הבורא.

ודווקא בעת שהיה הארון מכוסה בשלֹושה כיסויים, הוא הוא הזמן בו "בנסוע המחנה", שמתקדמים ועולים בכל עניני קדושה. כי דווקא על ידי ההתגברות והמלחמה בכל המניעות ועיכובים, והעמל לקיים את רצון הבורא, זוכה האדם להתעלות ולהתקדם בעבודתו מסע אחר מסע, בעילוי אחר עילוי.

פנינים

דרוש ואגדה

מנין ישראל, הלויים, והכהן גדול

במנין בני ישראל שבפרשתנו מצינו שלושה אופנים: א. מנין בני ישראל, שנמנו על ידי "נשיא כל שבט ושבט" (ל' רש"י פרשתנו א, ד). ב. מנין בני לוי, שלא נמנו בתוך בני ישראל אלא בפני עצמם, ו"על פי ה'" עם "בת קול" (פרשתנו ג, טז, וברש"י). ג. אהרן הכהן, ש"לא ה' במנין הלויים" (ל' רש"י פרשתנו ג, לט), והיינו, שלא נמנה כלל.

ויש לבאר זה בדרך החסידות:

הנהגת רוב בני ישראל היא באופן שעיקר עבודתם היא קיום המצוות. והמצוות הרי עיקר ענינן הוא להמשיך קדושה בתוך העולם המדוד והמוגבל (כמבואר בתניא פ"ז באורן), ולכן ניתנו במספר תרי"ג דוקא. ולכן, פקידתם של בני ישראל היתה באופן של מנין בדרכי הטבע.

שבט לוי ענינו ש"הובדל". להורות דרכיו הישרים ומשפטי הצדיקים לרבים" (ל' הרמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל) - מארי תורה. והתורה הרי היא למעלה ממדידה, כמ"ש "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים" (איוב יא, ט) - למעלה מגשמיות העולם, אבל לאידך, מזה גופא שנאמר "ארוכה מארץ מדה" מובן, שגם התורה היא בגדר "מדה" (כי על דבר שאינו בגדר "מדה" לא שייך לומר שהוא "ארוכה" מ"מדה" (תורה אור בשלח סא, א)), ונמצא שהתורה היא בגדר מספר וביחד עם זה למעלה ממספר. ולכן היתה פקידת שבט לוי שעיקר ענינו הוא תורה - "על פי ה'", דמכיון שעבודתם היא בגדר "מספר", לכן גם הם נמנו, אבל לא במנין גשמי וטבעי, כי הם למעלה ממדידת בשר ודם ("ארוכה מארץ מדה") אלא "על פי ה'".

הכהן גדול נצטווה "מן המקדש לא יצא" (אמור כא, יב), ואינו יוצא מירושלים לעולם (רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ו). והיינו שענינו של כהן גדול הוא להיות דביקות תמידית בהקב"ה, למעלה מכל מדידה והגבלה. ועל כן לא נמנה אהרן במנין, כי עבודת אהרן כהן גדול היא הדביקות בה' שלמעלה מכל גדר מדידה ומספר.

הקירוב בחול תלוי בקירובו בשבת

איש על דגלו גו' יחנו בני ישראל מנגד
סביב לאהל מועד

מנגד - מרחוק מיל כו' כאלפים אמה, שיוכלו לבא בשבת (ב, ב. ב. רש"י)

מחנה ישראל ה' במרחק אלפיים אמה מהמשכן, כדי "שיוכלו לבא בשבת", ולכן גם בימות החול, כן ה' שיעור המרחק בין המחנה להמשכן. ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

אמרו חכמים "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב). והיינו, שבנוסף לקיום כל המצוות דאורייתא ודרבנן, מחוייבים אנו לקיים גם את כל דברי הרשות "לשם שמים", ואשר בכל זמן ועת, גם בדברי החולין של האדם, ישמש האדם את קונו.

עלול האדם לטעון, האיך שייך הדבר? בשלמא בימי השבת והמועדים או בזמני התורה והתפילה (שהם כמו ה"שבת" בימי החול) אז פנוי האדם מדברי חולין, ושייך שיהי' תוכו רצוף אהבה וחדור בעבודת השי"ת, אבל איך שייך שגם בעת עסקו בדברי הרשות, יחשוב על "שם שמים" וגם בזה יעבוד את קונו?

וזהו מה שלמדים מהמשכן - ששיעור "מרחק" מחנה ישראל מהמשכן ה' תלוי ביום השבת:

מדת הקירוב והריחוק בין האדם - מחנה ישראל - להמשכן - מקום בו שורה שכינה ובו עובד האדם את קונו, תלוי בזה שביום השבת יהי' קרוב להמשכן. ובאם יהי' קרוב לה' בימי השבת והמועדים ובזמני התורה והתפילה - "יוכלו לבוא בשבת" - כבר לא יתרחק יותר גם בימי החול, כי מדריגת הקדושה שהאדם עומד בה בשבת, נמשכת ונותנת כח בעניני ימי החול, שגם הם יהיו חדורים בעבודת ה' באותו האופן והמידה כביום השבת, ותמיד יהי' קרוב אל ה'.

(נצי"ל לקוטי שיחות ח"ג עמ' 7 ואילך)

(נצי"ל לקוטי שיחות ח"ג עמ' 6 ואילך)

חידושי סוגיות

עיון ופולפל בסוגיות הפרשה

בשיטת הרמב"ם בדין מדבר לרשויות שבת

ב' דרכים בכוונת החילוק שבש"ס בדין מדבר בין זמן הזה לזמן שהיו בו ישראל לשיטת הרמב"ם

רשויות לענין שבת בזמן שהיו מצויין בו ישראל, ולא הי' כולו בסוג אחד של רשות מרשויות שבת.

ונראה ליישב עפ"י קושיא בשיטת הרמב"ם. דהנה כבריייתא דלעיל מיני' בפרק קמא דף ו ע"א: "ת"ר ד' רשויות לשבת כו' ואיזו היא רשות הרבים סרטיא ופלטאי גדולה ומבואות המפולשין זו היא רה"ר גמורה כו'", ופרין התם בשמעתין "ולחשוב נמי מדבר דהא תניא איזו היא רה"ר סרטיא ופלטאי כו' והמדבר", ומשני "אמר אביי לא קשיא, כאן בזמן שישראל שרויין במדבר כאן בזמן הזה". וברש"י פירש (וכ"מ בתוס') ד"כאן בזמן הזה" קאי על הבריייתא שלא החשיבתו רה"ר, ד"בזמן שהיו ישראל

לענין חניית ישראל במדבר על דגליהם הנזכרת בפרשתנו, מצינו בשבת צו ע"א גבי מלאכת הוצאה מרשות לרשות: הוצאה גופה היכא כתיבא (ואע"ג שהיתה במשכן כו' אי לאו דכתיב לא הוי מחייבי עלה לפי שמלאכה גרועה היא. תוס'), א"ר יוחנן דאמר קרא ויצו משה ויעבירו קול במחנה (לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא), משה היכן הוה יתיב במחנה לוי' ומחנה לוי' רשות הרבים הואי (שהיו הכל מצויין אצל משה רבינו. רש"י) וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דיכחו (מאהליכם. רש"י) לרשות הרבים. ע"כ. והמורם מזה, דבמדבר גופי' היו כמה

לקראת שבת

טו

במדבר חשיבא רשות הרבים, בזמן הזה אינו מקום הילוך לרבים דהולכי מדברות לא שכחינו".

ועפ"ז הקשו נו"כ הרמב"ם במש"כ ריש פ"ד מהל' שבת "ארבע רשויות לשבת, רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור. אי זו היא רה"ר מדברות והיערות ושווקים ודרכים המפולשין להן כו". דלכאורה הוא תימה כיון שלפי הנ"ל מדברות אינם רה"ר לדורות (ועכ"פ - רק בתנאי שיהיו רבים מצויין שם כמו בזמן ישראל במדבר, והרמב"ם כתב בסתם דהוי רה"ר). ולהכי נקטו המפרשים (וראה להלן מדברי ר"א בן הרמב"ם), דאכן הרמב"ם פירש התירוץ בהיפך מרש"י, ד"כאן בזמן שישראל שרויין במדבר"ר היינו דאז לא הוי רה"ר, ו"כאן בזמן הזה" הוא דהוי רשות הרבים. ומעתה יל"ע טובא מה הכריח הרמב"ם לפרש דלא כרש"י.

אב"ל לפי המבואר בדף צ"ו י"ל דבאמת אין צריך להרחיק דהרמב"ם ס"ל לגמרי להיפך מרש"י, דבזמן ההוא לא הוי המדבר כ"ל רשות הרבים, ורק שכיון ששמענו דבזמן ההוא היו כמה רשויות במדבר גופא כיון שהיו אהלים וכו', יש לומר דמהתם גופא אתיא ל' להרמב"ם לפרש ד"כאן בזמן שישראל שרויין במדבר" קאי אתנא דברייתא ד"ל"א קא חשיב מדבר בכלל רשות הרבים, כי מאחר שבאותו הזמן כמה רשויות היו במדבר גופי', היינו שלא כל המקומות בו היו רשות הרבים, הלכך לא **פסיקא** ל' לתנא דברייתא דמיירי בזמן ההוא לומר שהמדבר רשות הרבים הוא כי יבואו לטעות גם על המקומות שאינם רשות הרבים גמורה (מיהו, אכן יש מקום

במדבר שהוא רה"ר גמורה גם בזמן ההוא כשיטת רש"י). ואידך תנא דנקיט דמדבר הוי רה"ר תמיד הוא דמיירי "בזמן הזה".

איברא דזה צ"ע, דהא גם לסוגיא דלעיל גבי כמה רשויות שהיו במדבר, הרי הרשויות שלא היו רשות הרבים היינו האוהלים שהיו רשות היחיד ממש (וצדדיהם שהיו מקום פטור מן התורה), ובכגון דא פשיטא דליכא למטעי דרשות הרבים נינהו ולא הוי ככרמלית שאינה רה"ר ממש כו', וא"כ אכתי אי סבר הרמב"ם דבשאר מקומות ה"י המדבר רה"ר גמורה אמאי לידידי לא פסיקא ל' לתנא דברייתא למנות המדבר בכלל רשות הרבים, הא פשיטא דלא אתו אינשי למיטעי לפרש דברי הברייתא על רשות היחיד גמורה שהיתה מצוי' שם.

והנה, ר' אברהם בן הרמב"ם כתב (בברכת אברהם סי' טו) לתרץ דברי אביו וז"ל: דקא קשיא לך לענין מדברות מדקא מפרשי עלמא בזמן שהיו ישראל במדבר ה"י המדבר רה"ר, איכא עלמא אחריני דמפרשי בזמן שישראל חונים במדבר והיו מחנותיהם סדורין בו והוא מקום דירתן ה"י לגבן כמו בקעה ושדה . . . ובזמן הזה שאין ישראל דרין בו אלא כל מי שירצה מהלך ועובר בתוכו הוא רשות הרבים. ע"כ. ויש לפרש דר"ל שבזמן ההוא שהיו מחנותיהם סדורין שוב לאו כל אחד ואחד ה"י מהלך בכל מקום, ובמקום דגל ראובן לא היו שכיחים מדגל יודא כו', ולהכי רק מחנה לוי' ה"י רשות הרבים לפי שהיו הכל שכיחים אצל משה (כנ"ל מדברי רש"י), משא"כ בזמן הזה שפיר כל הרוצה מהלך בכל מקום במדבר ולהכי הוי רשות הרבים.

משה, שדייק לומר בל' "שהיו הכף מצוין אצל משה רבינו", כי באמת לרש"י יש הגבלה ושיעור בזה. אבל להרמב"ם דאין בזה שיעור אמאי בהליכת אנשי דגל ראובן שהיו רבים כ"כ לעשות המקום לרשות הרבים גמורה, ומה בכך שהמחנות היו סדורין.

ושמא יש ליישב דברי ר' אברהם בן הרמב"ם ע"פ דברי התוס' בחולין פח: ד"ה אלא, דבזמן ששהו בו ישראל הי' המדבר מצמיח, וא"כ י"ל דהי' דינו כשדה ולא כרשות הרבים, ועדיין יל"ע בזה מיומא עה: דמשמע שמאכלים מלבד המן היו באים ממדינת הים דוקא ולא העלה שם הש"ס אפשרות שהי' צומח מן המדבר, אבל בזה י"ל דסו"ס לא זרעו כ"כ כדי אכילה לכולם, והתם מיירי בדבר שכולם ניזונו ממנו, עיי"ש. ועיי"ע במנחות מה, ב ובשה"ש רבה ד, יב.

ובאמת אפשר ליישב תירוץ ר"א בן הרמב"ם בדרך מחודשת ביותר, דבאמת אף איהו מפרש דברי הגמרא "כאן בזמן הזה" כרש"י דאכן בזמן הזה אין המדבר רשות הרבים (ודלא כביאור נו"כ הרמב"ם דהרמב"ם הפך מרש"י), מיהו ס"ל דכל הנידון כאן בסוגיא מדבר דוקא על "המדבר הגדול" (כלשון הכתוב) שהלכו בו ישראל בצאתם ממצרים, דדוקא על מדבר זה אמרו דלא הוי רשות הרבים בזמן הזה, אבל "מדברות" סתם שפיר מנאן הרמב"ם בכלל רשות הרבים גמורה.

וביאור הדבר, דדוקא המדבר הגדול אינו רה"ר בזמן הזה להיות שאין הוא ראוי כלל להילוך בני אדם. ועיי' בתנחומא

ומעתה יש לומר דהמחנות הללו שהיו סדורין - ככרמלית היו, כי אף שאין כל הרבים מהלכים שם מ"מ אינם רשות היחיד ממש, ושוב נמצא דלבד האהלים עצמם שהיו רשות היחיד גמורה היתה שם עוד רשות שאינה רשות הרבים, וכרמלית היתה, והשתא אתי שפיר מאי דפירשנו לעיל דאליבא דהרמב"ם לא פסיקא ל' לתנא דברייתא דמיירי בזמן ההוא למימר דהמדבר רשות הרבים הי' אף דלדידי' נמי היתה בו רשות הרבים גמורה (כמ"ש רש"י ותוס'), כי אז אתו אינשי למיטעי על כרמלית שהיתה שם שרשות הרבים היא.

אמנם, גופא דהאי תירוצא דמחמת שהיו מחנותיהם סדורין ולא היו שכיחים מדגל אחר שם שוב לא הוי רשות הרבים גמורה (אע"ג דרשאין כל אחד להלך שם) - הוא דוחק קצת. ובייחוד לשיטת הרמב"ם שלא הזכיר כלל שיש שיעור אנשים המצויים במקום ע"מ להחשיבו רשות הרבים גמורה, ולא נקט בחיבורו כלל הא דרשות הרבים צריכה שיהיו ס' ריבוא בוקעים בה (ועיין מגיד משנה כאן. ועיי"ע בפיהמ"ש עירובין פ"ה מ"ו), ומהיכא תיתי לומר שיעור ולחדש גדר זה שדגל אחד לא הוי רשות הרבים מחמת שאין בני דגל האחר שכיחים בו.

ובש"מא לרש"י ותוס' (דאינהו סברי כנ"ל דדוקא בזמן ההוא הי' המדבר רשות הרבים ולא בזמן הזה), שפיר סברי שיעור מיוחד לרשות הרבים שצ"ל ס' ריבוא בוקעים בו (וכשיטת רש"י בעירובין ומתוס' בשבת בסוגיין), וזהו נמי דנקיט רש"י בביאור הא דמחנה לוי' רשות הרבים הי' ממה דכל ישראל היו שכיחים אצל

אבל להרמב"ם דסבר שכל מדבריות רשות הרבים הם, קשיא אמאי נקט בהאי לישנא, וטפי הול"ל "מדבר" סתם. והאי דיוקא דיוקא הוא, שהרי בשאר דברים אכן נקט תנא דברייתא בסתם, "סרטיא ופלטיא . . ומבואות כו".

ו]פשיטא דלא דמיא ל"הכרמלית" דנקיט התם גבי אלו ש"אינן לא כרה"י ולא כרה"ר", כי שם נקטו בה"א בראשו לפי שבא אחר ים ובקעה ("ים ובקעה כו' והכרמלית") דאף אינהו כרמלית נינהו, ואתי לאוסופי סוג כרמלית המיוחד, כדמסיק התם בשמעתין].

איברא דיש לבאר שזהו מחמת שבעיקר אתי ברייתא זו המחשיבה מדבר לרה"ר - לרבות מדבר הגדול, "המדבר", דגבי' בעינן הדגשה וחיידוש מיוחד לומר שדין רה"ר עליו, שאף שהי' זמן שכמה רשויות היו בו, ועוד זאת שעתה חזינן דאינו ראוי להילוך בני אדם, כדברי התנחומא הנ"ל, אעפ"כ רשות הרבים הוא. ומיני' ידעינן כבר בכל-שכן לשאר מדבריות שמעולם לא היו בהם כמה רשויות וראוים הם להילוך בני אדם.

בשלח יח, בתיאור מדבר זה שהי' מלא נחשים ולא היו יכולים לעבור בו אם לא בדרך נס. ומעתה י"ל דאליבא דהרמב"ם להכי חשיב "המדבר" בברייתא השנית דאיירי "בזמן שישראל שרויין במדבר", אשר אז דוקא (שהיו יכולים להלוך בו ע"י נס) אפי' מדבר זה גופי' דלא הוי עתה רה"ר ואינו ראוי להילוך, הי' אף הוא רשות הרבים. מיהו מדברות סתם הראויים לבני אדם להלוך ולעבור בהם שפיר חשיבי רשות הרבים גם בזמן הזה, כמ"ש הרמב"ם.

ולפכ"ז נמצא לכאורה דהתנא דמנה מדבר בכלל רה"ר מיירי בכל מדברות שבעולם (כולל המדבר הגדול בזה"ז). אלא שעפ"ז יש להבין אמאי נקט בל' "איזו היא רשות הרבים . . המדבר" בה"א הידיעה, דמשמע דאיירי במדבר הידוע ומסויים ולא במדברות סתם. ובשלמא לרש"י ותוס' דמפרשי במסקנא דשמעתין דהמדברות כולם אינם רה"ר, ורק מדבר ששהו בו ישראל הי' רשות הרבים בזמן ששהו בו ישראל, שפיר נקט הך תנא "המדבר", דקאי על מדבר זה המסויים ששהו בו ישראל,

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

בריאות העיניים

זהירות בקידוש והבדלה

במענה על מכתבו בו כותב אודות מצב בריאותו ובפרט בהנוגע להעין, הנה בטח ימשיך למלאות הוראות הרופאים בזה והשי"ת ישלח דברו וירפאהו.

ובודאי למותר לעוררו במאמר רו"ל אשר הזהירות בקידוש והבדלה מוסיפים בפרט בהנוגע למאור עינו של אדם, וכך הוספה בלימוד תורת החסידות ביום השבת, אשר ע"ד הצחות י"ל שזהו הרמז במאמר רו"ל שפסיעה גסה נוטלת כו' אשר לביעור הגסות ולהפכה באים ע"י הטבילה במים של תורת החסידות טבילה אותיות ביטול.

כבקשתו אזכיר את זוגתו תחי' ואת ילידיהם שיחיו בהיות על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע כל אחד להמצטרך לו...

(אגרות קודש ח"ח עמ' דש ואילך)

לעיין גם בחולשת העין הרוחנית

...בנועם קבלתי מכתבו, בו מודיע ע"ד מצב בריאותו של הרה"ח וכו' מוה"ר . . . שי', אשר כנראה ממכתבו הנה במקצת הוטבה בריאותו, ואקוה אשר במכתבו הבא יודיעני אשר כח הראי' שלו הולך וחזק, ובמשך הזמן יוכל לכתוב ג"כ בעצמו, והשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות ישלח לו רפואה בקרוב.

ידוע מאמר רו"ל איזהו חכם הרואה את הנולד, ופירוש תורת החסידות בזה: הרואה את הולדת הבריאה מאין ליש שרואה זה בכל עת ובכל רגע, וכמבואר בשער היחוד והאמונה לאדמו"ר הזקן, אשר אין הבריאה פעולה חד-זמנית בששת ימי בראשית, אלא

לקראת שבת

יט

שדבר ה' מהווה את כל הבריאה בכל רגע מאין ליש, וכן הוא שבכל איש הישראלי, בריאות הגשמית תלוי' בבריאותו ברוחניות, והנה כשמרגיש חולשה באבר גשמי הרי הולך לרופא, לפי שצריכים להתנהג בדרך הטבע שהתורה נתנה רשות (שפירושו ג"כ כח) לרופא לרפאות, אבל ג"כ צל"ע בחולשה דאבר הרוחני, ובנדון דידן בענין הראי' את הנולד מאין ליש בכל רגע.

ולא לדרשא קאתינא, אלא לעורר את . . . שי' להתחזק בלימוד תורת החסידות, ובתור התחלה בלימוד שער היחוד והאמונה הנ"ל. ות"ח לכת"ר על טרחתו במסירת כל הנ"ל ל... שי' וכמו שלקח על עצמו והי' שליח לכתוב לי ע"ד מצבו, הנה בטח יקבל על עצמו גם שליחותי האמורה במכתבי זה, וגם יסייע ביד הנ"ל להביא את זה בפועל טוב.

(אגרות קודש ח"ה עמ' קפו ואילך)

עסק הבעש"ט בפרנסה

הבעש"ט עבר ליד בית, הקיש בחלון, ואמר שצריך הוא לפרנסה, והלך לדרבנו. בעל הבית רץ אחריו, והביא לו כל צרכיו. אך יחד עם זאת שאף את הבעש"ט: אם ה' צריך פרנסתו מדוע הלך מיד לדרבנו, ולא המתין עד שיביא לו צרכיו?

ענהו הבעש"ט, שבאמת הפרנסה באה מלמעלה, ורק יש ציווי "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", שעל האדם גם כן לעשות משהו לקבל ברכת ה'. והוא יצא ידיו חובת "אשר תעשה" רק בזה שהקיש בחלון ואמר בקשתו. והשאר כבר בידו של הקב"ה לקיים "וברכך ה' אלקיך".

ואכן כך הווה, שאותו אחד רץ אחריו ונתן לו צרכיו ולא ה' צריך לעשות עוד משהו (ראה דברי יחזקאל (להרה"ק משינאווא) וישב לח, א. וראה ג"כ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 443).

מזה הוראה בענין הבטחון, שלפי ערך מדת הבטחון של האדם כך באה ההשפעה מלמעלה, ואם האדם בוטח בה' לגמרי, אזי באה השפעתו של הקב"ה מידו של הקב"ה בעצמו. וכן הוא גם פירוש הכתוב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך", שאם האדם משליך על ה' יהבו ובוטח בו לגמרי, אזי "והוא יכלכלך", שלא יצטרך האדם לעשות כלים" לקבל ברכת ה' אלא גם ה"כלים" יעשה הקב"ה עצמו.

(עי' שיחות קודש תשל"ד ח"ב עמ' 336-337)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

חסרונו של ה'שמה בחלקו' ברוחניות

"בגשמיות הרי השמה בחלקו הוא בעל המעלה הגדול ביותר, ועל ידי עבודה יגיע אדם כזה למדריגות הנעלות ביותר. ואילו ברוחניות הרי השמה בחלקו הוא החסרון הגדול ביותר והוא נעשה ר"ל יורד ונופל".

בשנת תקנ"ה בא אברך אחד, עילוי מצויין ובעל כשרון מפורסם בישיבות מינסק והגליל, ושמו הגאון ר' זאב דוב, אל הוד כ"ק רבינו [הזקן, רבי שניאור זלמן נ"ע] לליאזנא. הליכתו לליאזנא עשתה רושם כביר על כל הגאונים והתלמידים המצויינים שבישיבות מינסק סלוצק והסביבה.

הרה"ח הגאון ר' אייזיק מהומיל, שהי' באותו מעמד בליאזנא, סיפר על גודל השמחה שהיתה אז בין תלמידי ה"חדרים", גם ב"חדר" א', מביאתו של האברך הנ"ל, וכולם נהנו לאור חריפותו בקיאותו וגאונותו. מזג תכונתו של האברך הר' זאב דוב הי' מתון וקר ביותר, מדבר בנחת כמרגיש מהות עצמו וסותר דברי חברו בגודל בקיאותו וחריפותו מבלי התחשב עם אמיתת הענין, וגם גס רוח נורא הי', אבל מזגו הטוב כסה על גאוותו המבהלת.

רגיל הי' לספר על אודות הויכוחים שהיו לו בדברי תורה עם גאוני וראשי הישיבות המפורסמים, שהי' מפליג בשבחם בגודל חריפותם ובקיאותם ועמקותם, והי' מסיים אשר אף על פי כן הי' מנצחם, ואשר בעצמם הגידו שבחו בחריפות ובקיאות.

שנים-שלשה חדשים שקד הר' זאב דוב בלימוד תורת החסידות בשקידה עצומה

לקראת שבת

כא

ובהתמדה גדולה, דבר שהי' לפלא בעיני כל תלמידי ה"חדרים", ובמשך הזמן הזה הי' שתי פעמים ב"יחידות" אצל רבנו הזקן, ואז נראה בו שינוי לטוב בדרכי החסידות.

כעבור החורף, כחצי שנה לשבת הר' זאב דוב בליאזנא, כבר נשתנה במהותו ויהי לאחד מבחירי התלמידים, ובאחת ההתוועדויות שהיתה לנו התלמידים - ככה סיפר הרה"ג הר"א הנ"ל - סיפר לנו הר' זאב דוב את אשר הואיל הוד כ"ק רבנו להגיד לו ב"יחידות" הראשונה שלו, לאמר:

"מה חסר לך?" - שאל אצלו כ"ק רבנו. והשיב: "אינני יודע מה חסר לי ואינני מרגיש שחסר לי". "רוחניות וגשמיות" - השיב לו רבנו - "הם הפכיים בעצם מהותם, דבר שהוא מעלה בגשמיות הוא חסרון ברוחניות. מדת ההסתפקות היא מעלה בגשמיות וחסרון ברוחניות".

אחר כך נשען רבנו על אצילי ידיו בדביקות ויוסיף לאמר: "בגשמיות הרי השמח בחלקו הוא בעל המעלה הגדול ביותר, ועל ידי עבודה יגיע אדם כזה למדריגות הנעלות ביותר. ואילו ברוחניות הרי השמח בחלקו הוא החסרון הגדול ביותר והוא נעשה ר"ל יורד ונופל".

וכשגמר רבנו את דבריו אלה, נשען שוב על אצילי ידיו הקדושות בדביקות, וכעבור איזה זמן הוסיף לאמר: "בני ישראל נקראים נרות. נר כלול מכלי, שמן, פתילה ואש. אך מן ההכרח להדליק את האש ואז הוא מאיר. אצלך - אמר רבנו להר' זאב דוב - יש נר טוב, אך חסר אצלך המדליק, על ידי הכאה בכוח באבן של הנפש הבהמית, יוצא ניצוץ אש המדליק את האש האלקי".

באריכות גדולה סיפר הרה"ח הגאון הר' אייזיק מהומיל את כל הנעשה עם הר' זאב דוב עד אשר הי' לאחד מבחירי התלמידים, ואת הטוב המופלא בברכת הוד כ"ק רבנו אשר זכה הוא - הר' אייזיק מהומיל - בגללו, אבל אין כאן מקומו.

צריכים להצית את האש ואז הנר מאיר

הוד כ"ק רבנו אומר, בני ישראל נקראים נרות, ונר כלול מכלי, שמן, פתילה ואש, אלא שצריכים להצית את האש ואז הנר מאיר.

כלומר: כל בני ישראל, בלי הבדל מפלגה ושאיפה, יהי' מי שיהי', הוא נר הכלול מכלי, שמן, פתילה ואש, ותלויים בהמדליק את האש.

חומר בוער אפילו היותר חזק, המתעורר על ידי ניצוץ אש הקטן ביותר ומתלהב ומתלהט כנגד קוי אור השמש, הנה כשהוא נמצא במקום קר וחושך הוא יכול לנוח שם עשיריות בשנים ולא יבער.

והאש האמיתי מבעיר גם עצים לחים, ובחסדי א"ל עליון לוחך גם את המים כדוגמת תפול אש הוי' ואת המים אשר בתעלה לחכה.

אש מן השמים אינה יורדת מעצמה, כי אם בבקשה ותחנונים של מסירות נפש, המרומוז בסוד תפלת המנחה דוקא, אשר גם אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה ולא בתפלת שחרית ולא בתפלת ערבית.

לכאורה, הדבר תמוה, הרי העיקר היא התפלה, דענינה התקשרות האדם בהשי"ת בתחנונים, ומה ההבדל אם ההתקשרות היא בשחרית ובערב או בצהרים?

אך, איתא בסדה"י, כי מעלת תפלת המנחה על תפלת שחרית וערבית היא, שתפלת שחרית היא קודם צאת האדם לפעלו, ותפלת ערבית היא בגמר עבודת היום. משא"כ תפלת המנחה שהיא באמצע היום בשעה שהאדם טרוד בעסקיו ובמלאכתו, והוא פונה מכל טרדותיו ומתפלל, הנה תפלה זו היא במסירות נפש. לכן, בה נענה יותר מכמו בשארי התפלות.

אור תורת החסידות ודרכי נועם שהנחילונו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, המאירים את כל היקום ונותנים חיים בכל, מלמדים אותנו דעת ברמזי ג' התפלות בחיי אדם.

תפלת שחרית רומזת על ימי הילדות והבחורות, ערבית רומזת על ימי הזקנה, ותפלת המנחה רומזת על ימי האברכות ומבחר השנים.

הוד כ"ק רבנו אומר, שעל ידי ההכאה בהאבן של הנפש הבהמית, יוצאים ניצוצי אש המדליקים את הנר, והכאה זו באבן של הנפש הבהמית היא בימי האברכות, שהם מבחר ימי האדם, ימי עבודה ופועל.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קב ואילך)

